

*Лях Бенгард Григорович,
Сичов Юрій Іванович,
Літвіненко Ігор Іванович,
Самчук Володимир Володимирович,
Аракелян Інна Сергіївна,
м. Харків, Україна*

ПАНОРАМНО-АЛГОРИТМІЧНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ФАХІВЦЯ

У психології загальноприйнятим є положення про те, що вирішальну роль у розвитку, формуванні, становленні особистості грає діяльність.

Освіта – цілеспрямована пізнавальна діяльність людей з отримання знань, умінь, або щодо їх вдосконалення і є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства та на цьому підґрунті держави в цілому.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами. [1]

Зовсім недавно опубліковані результати Всесвітнього опитування Американського інституту суспільної думки Дж. Геллапа про кількість задоволених системою освіти в Україні, що склало лише 38%, тоді як у Білорусії – 52%, Російської Федерації – 42%, США – 70%, Німеччини – 59%.

Аналогічні результати показують соціологічні дослідження, проведені в Україні. Так, за підсумками дослідження Інституту Горшеніна (серпень 2010 року), якість освіти, наданою сучасною українською вищою школою, 34,4% громадян України оцінюють на «трійку», а кожен п'ятий (20,2%) – на «двійку». [2]

Іншими словами, більш половини українських громадян вважають, що якість освіти в Україні не відповідає не тільки світовим але і державним вимогам. Про це переконливо свідчать дані зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), що здавали випускники загальноосвітніх шкіл.

Максимально можлива кількість балів (53) за виконання тесту по математиці в 2010 році одержали лише 188 абітурієнтів з 111 тисяч що здавали. Показник середнього бала характеризується цифрою 11,9. І це при

тому, що 58% завдань тесту, за результатами психометричного аналізу, можна віднести до категорії «легкі» і «оптимальні». А якщо врахувати те, що в тесті не було завдань, у яких потрібно було показати уміння їх виконувати, а не тільки визначити кінцевий підсумок, то ситуація ще гірше.

Ненабагато краще результати тестування по гуманітарних дисциплінах. Максимально можлива кількість тестових балів по українській мові набрали вісім абітурієнтів з 252 тисяч, які здавали тест; по історії України – один з 139 тисяч. [2]

Це, свідчить про те, що з кожним новим навчальним роком до вищих навчальних закладів приходять все більше абітурієнтів, які слабо підготовлені до всебічного інтенсивного навчання. Це в більшості пов'язано з низьким рівнем загальноосвітньої підготовки учнів, тому що у середній школі переважають, як правило, репродуктивні методи навчання, які не розвивають творчий потенціал учнів, не сприяють формуванню його умінь працювати з інформацією, виділяти в ній головні положення, аналізувати і систематизувати її. Ця нездатність деякою мірою ускладнює навчання і знижує мотивацію до навчання у ВНЗ.

Тому українські випускники, як фахівці своєї справи, вже не тільки на світовому, але поступово втрачають і сходинки на вітчизняному ринку праці.

Трудова діяльність в новітньому суспільстві характеризується перш за все розумовим та творчим змістом та високою інформаційною насиченістю, за якою не встигають навчальні заклади.

Інженерна діяльність являє собою найзрілішу форму трудової діяльності, безпосередньо спрямованої на вирішення технічних завдань і створення техніки. Техніка є те єдине, що об'єднує всіх інженерів, незалежно від того, в якій сфері суспільного життя використовується їхня праця.

Більшу частину інтелектуального потенціалу інженера складають наукові знання, в межах яких узагальнюються дані досвіду. Звичайно, зовсім не обов'язково володіти розвиненою науковою теорією для конструювання та виготовлення простих технічних засобів. Добротні годинники на зубчастих шестернях створили без теорії машин і механізмів, яка з'явилася значно пізніше. Але складну сучасну техніку без застосування наукових знань створити неможливо. Так, без використання досягнень фізики напівпровідників неможливо створити електронний годинник, а без знання електроніки, інформатики та ще цілого комплексу наук неможливо створити обчислювальну машину. Ці обставини визначають місце інженерії і сам характер цієї діяльності. Сфера існування інженерії займає проміжне положення між теорією і практикою, праця інженера є розумовою працею у сфері матеріального виробництва.

Нині сучасне українське суспільство саме має потребу у кваліфікованих фахівцях, які залучені до інженерної справи, однак кількість випускників «інженерних» спеціальностей, що не бажають працювати за професією, залишається на високому рівні.

Отримані результати тривалих досліджень показали, що одним з напрямків забезпечення подальшої успішної трудовий діяльності випускника на фоні висвітлених проблем, які набирають свою тенденцію є відбір навчаємих за професійним спрямуванням та сталої вмотивованості до навчання.

Значимість професійної спрямованості для становлення особистості велика, саме вона визначає психологічний склад особистості й обумовлює його індивідуальну і типову своєрідність, від її сформованості залежить реалізація здібностей людини.

У вітчизняній і закордонній літературі мається велика кількість наукових даних або відносно загальних констатуючих фактів істотного впливу мотивації на успішність освоєння і виконання конкретної діяльності.

Особливу увагу приділяють вивченню мотиваційної сфери особистості в процедурах виявлення й оцінки придатності молоді по своїх індивідуально-психологічних характеристиках до визначених професій, тобто при проведенні професійної орієнтації і психологічного відбору.

На практиці викладачі розуміючи підготовку студента-першокурсника та складність психодіагностики його мотиваційної сфери, яка залежить не тільки від її великої непостійності, схильності впливам різних соціальних і особистісних факторів динамічного характеру, але і від «глибинного» характеру ціннісно-значенневих конструктів та зіставляючи брак навчальних годин, приділяють зазвичай особливу увагу тільки таким технологіям навчання, які акцентують увагу на раціональній та оптимальній її подачі згідно арифметичної прогресії і використовують мотивацію до навчання на основі міжпредметних та міжтемних зв'язків, які слабо відображають методологічну, освітню, розвиваючу, виховну, конструктивну функції.

При цьому наразі мало приділяють увагу дослідження по напрямку розробки навчальних (психологічних) технологій по закріпленню або зовсім зміні професійної спрямованості та мотиваційної схильності студентів під час навчання у вищому навчальному закладі.

Проблема мотивації, мотиву вчинків та діяльність студентів у ВНЗді – одне з першочергових питання для розуміння та керування ними. Тому як сучасний світ через свою складність, динамічність та суперечливість створює різноманітні перешкоди для молодої людини і владно втручається в його особистий простір.

Проведення психодіагностування мотиваційної спрямованості особистості студентів різних курсів і спеціальностей, і зіставляючи їхні мотиви і рівень здобутих ЗУН на різних етапах навчання із психологічним здоров'ям. Дає нам привід говорити про те, що рівень знань, умінь та навичок має деяку частку від умотивуванні студента до навчання та його загального психологічного благополуччя, при якому студент може реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно і плідно працювати, а також вносити вклад у життя свого співтовариства.

Юність – надзвичайно важливий період життя людини, який плине у студентський період. Тому є приклад, початку творчої діяльності видатних українських митців, яких основна більшості почали свою творчість в юнацький період, а деякі нажалі справжнє своє покликання знаходять тільки на кінці зрілого віку.

Так трапляється, що один робить правильний вибір відразу у цьому напрямку, знаючи або «вгадуючи», що буде найкраще відповідати їх схильностям. Інші знаходять себе після декількох спроб, Про те свідчить зростаючий попит на отримання другої вищої освіти. Де на перше місце виходить – юридична освіта за якою слідує бухоблік і аудит, а третє місце займає менеджмент, потім іде управління персоналом. Причому обирають їх керівники підприємств і топ-менеджери, що мають «технічну» або «гуманітарну» базу. І як виявляється більша кількість з них мають потребу у другій вищій освіті з причин соціальної потреби, а не «духовного стану» для подальшої реалізації себе.

Хоча для цих спроб потрібен характер, здатний перебороти швидко сталу інерцію, і, крім того, розуміння причин тієї незадоволеності, що не може не виникнути, якщо справа обрана не по душі. Людина, що не зуміла вчасно замислитись над природою цієї незадоволеності і побороти себе, живе цілком у владі інерції, не доставляючи радості ні собі ні тим які його оточують.

Він робить свою справу іноді навіть з перебільшеною скрупульозністю, але жодного разу не досягає в ньому щасливого артистизму, що служить вірною ознакою покликання, що народжує з усієї сукупності психічних властивостей, сформованої вихованням і навчанням у дитячі роки з уродженого матеріалу.

Найчастіше можна почути відповідь студентів: «А навіщо мені це потрібно знати...? Ви, скажіть краще коли і де ці знання Я можу використати...? І навіщо мені потрібно знати такі тонкощі, коли Я зовсім не збираюсь працювати за цим фахом...» на питання «Чому Ви, не хочете це вчити або розуміти?»

На це є відповідь, завдяки проведеного опитування, серед молодих людей, які мають намір вступити до ВНЗ. Більшості абітурієнтів мають на сам перед мету в отриманні самої як такої «вищої освіти», ані в отриманні професійних знань, умінь та навичок.

З цієї причини кожен метод навчання в начальних закладах обираються у залежності від поставлених цілей та задач, особливостями зовнішніх умов, закономірностями, можливостями викладачів та навчасмих.

Разом з цим необхідно відзначити, що під час навчання студенти випробують сильну психологічну і фізіологічну напругу. І на основі того, що навчаємі є носіями низької мотивації до навчання, то це часто має руйнівну дію здоров'ю.

Таким чином, виходячи з постановки проблеми, нами була визначена мета статі – теоретично обґрунтувати методіку мотивації до навчання – що є шлях активізації діяльності студентів до придбання знань, умінь та навичок на базі певної інженерної спеціалізації на якій він навчається, що буде початком формування професійної спрямованості фахівця.

При більш глибокому дослідженні мотивації студентів до навчання, виявилось, що найбільша вмотивованість у студентів-першокурсників, яка згасає с подальшим навчанням за арифметичною прогресією.

Цьому в більшості випадків є причина того, що студент на перших сходинках не розуміє – для чого? На кого? І навіщо? Яка подальша перспектива навчання на тій чи іншій спеціалізації?

Одним із шляхів здійснення довгострокової мотивації до навчання (на весь етап навчання у ВНЗ), сформувані задатки професійної спрямованості по певній спеціалізації є створення окремих занять, які будуть створені на основі методіки панорамно-алгоритмічної картини, яка повинна містити:

- аналіз вибраного фаху (можливі місця роботи, перспективи на майбутнє професії тощо);

- мету відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики, яку повинні досягти студенти після закінчення ВНЗ, тобто які знання, уміння і навички він отримає після навчання, а забезпечити досягнення цієї мети, на думку авторів, може: знання проблем, що існують в галузях промисловості (згідно зі спеціалізацією) на сьогодні не вирішеними фахівцями, а також коло вирішених, що дозволило створити базу даних для використання цих рішень при розробці нових технологій, машин, методів, процесів тощо;

- знання задач, які необхідно вирішити при розгляді проблем галузі;

- задачі, вирішені викладачами ВНЗ при захисті ними докторських і кандидатських дисертацій, при написанні ними монографій, навчальних посібників тощо;

- усі дисципліни, які будуть вивчені та їх зв'язок між дисциплінами;
- теми дипломних проектів, запропоновані кафедрою на найближчі роки і теми дипломів, захищених випускниками за останні роки;
 - список методичних матеріалів (у вигляді відкритої книги, яка може доповнюватися як викладачами, так і студентами), що використовуються студентами при написанні дипломних проектів, курсових проектів, контрольних і т.п.;
 - структура дипломного проекту і панорамний метод представлення процесу навчання, що дозволяють зрозуміти, як можна (і потрібно) опанувати методами (за допомогою знань, умінь і навиків, придбаних у ВНЗ), що дають можливість вирішувати задачі галузі та робить випускників ВНЗ необхідними (потрібними) в дослідницьких і проектних інститутах, на виробництвах.

На базі проведених досліджень, автори дійшли висновку, що одним з ефективних методик мотивації до навчання та формування у студентів задатків професійної спрямованості по інженерній спеціалізації є створення окремих занять, які буду проводитись на основі методики панорамно-алгоритмічної картини, яка полягає на основі чіткої постановки мети та її досягнення на кожному етапі навчання у вищому навчальному заклад і створення панорамної картини, що дозволяє бачити всю необхідність копіткої роботи для формування знань, умінь і навичок.

Список використаної літератури: 1. Закон України «Про освіту» (від 23 березня 1996 року № 100/96-ВР). 2. Лікарчук І.Л. Колапс української освіти / І.Л. Лікарчук І.Л. // Дзеркало тижня. Україна. – 2011. – № 8, 5-11 березня. – с. 6. 3. Кучеренко С.М. Алгоритмічний метод мотивації до професійної діяльності / С.М. Кучеренко, Б.Г. Лях, Ю.І. Сичов, В.І. Лазаренко, В.В. Самчук, І.В. Білецька, Н.С. Кучеренко // Монографія. – Харків: УПА, 2008. – 57с. 4. Кучеренко С.М. Панорамно-алгоритмічний метод мотивації навчання // С.М. Кучеренко, Б.Г. Лях, Ю.І. Сичов, І.І. Литвиненко, В.В. Самчук / Теорія і практика управління соціальними системами // Щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків: НТУ «ХПІ», 2011. – №3. – 80с. 5. Кучеренко С.М. Один з напрямків психологічної корекції особистості в ході навчального процесу // С.М. Кучеренко, Б.Г. Лях, Ю.І. Сичов, І.І. Литвиненко, В.В. Самчук / Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – Збірник наукових праць / за ред. Л.Л. Тovaжнянського, О.Г. Романовського. – Випуск 26 (30). – Харків: НТУ «ХПІ», 2010. – с. 284-289. 6. Бодров В.А. Психология профессиональной деятельности. Теоретические и практические проблемы. – М: Изд-во «Институт психологии РАН», 2006, – 623с. 7. Пряжников Н.С. Методы активизации профессионального и личностного самоопределения: Учебно-

методические пособие. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002. – 400с.

С.М. Кучеренко, Б.Г. Лях, Ю.І. Сичов, І.І. Літвіненко,
В.В. Самчук, І.С. Аракелян, Н.С. Кучеренко

ПАНОРАМНО-АЛГОРИТМІЧНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ФАХІВЦЯ

У статті розглядається панорамно-алгоритмічний метод формування професійної спрямованості фахівця, який підвищить мотивацію до навчання, що дає можливість досягти психологічного комфорту студентів і сприяє в гармонійному розвитку особистості до подальшої професійної діяльності, що є джерелом впевненості в собі для здорового життя.

Ключові слова: професійна спрямованість, професійна діяльність, панорамно-алгоритмічний метод.

С.М. Кучеренко, Б.Г. Лях, Ю.И. Сычев, И.И. Литвиненко,
В.В. Самчук, И.С. Аракелян, Н.С. Кучеренко

ПАНОРАМНО-АЛГОРИТМИЧЕСКИЙ МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ СПЕЦИАЛИСТА

В статье рассматривается панорамно-алгоритмический метод формирования профессиональной направленности специалиста, который повысит мотивацию к обучению, что даст возможность достичь психологического комфорта студентов и окажет содействие в гармоническом развитии личности к дальнейшей профессиональной деятельности, которая является источником уверенности в себе для здоровой жизни.

Ключевые слова: профессиональная направленность, профессиональная деятельность, панорамно-алгоритмический метод.

S.M. Kucherenko, B.G. Ljah, Y.I. Sychev, I.I. Lytvynenko,
V.V. Samchuk, I.S. Arakelyan, N.S. Kucherenko

PANORAMIC-ALGORITHMIC METHOD OF FORMING OF PROFESSIONAL ORIENTATION OF SPECIALIST

In the article a panoramic-algorithmic method is examined of forming of professional orientation personality which will promote motivation to teaching, that will enable to attain the psychological comfort of students and will render assistance in harmonic development personality to further professional activity which is the source of confidence in itself for healthy life.

Keywords: professional orientation, professional activity, panoramic-algorithmic method.